

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступниця директора з навчальної роботи
 Олена МІШКУЛІНЕЦЬ

«29» серпня 2025 року

ОК 13 ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

підготовки фахових молодших бакалаврів
(назва освітньо-професійного ступеня)

галузь знань A Освіта
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність A2 Дошкільна освіта
(шифр і назва спеціальності)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного
університету»

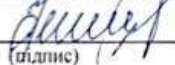
Навчальна програма з дисципліни «Дитяча психологія» для здобувачів
освіти
з галузі знань А Освіта
за спеціальністю А2 Дошкільна освіта

Розробник (укладач) програми:

Старова Ю. В. – кандидатка психологічних наук, викладачка психолого-
педагогічних дисциплін, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист».

Програму схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів
педагогіки, психології методик дошкільного виховання та фізичної культури
Протокол № 1 від «25» серпня 2025 року

Голова предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології
методик дошкільного виховання та фізичної культури

 (Яна ФЕНЬОВ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження методичною
радою Відокремленого структурного підрозділу «Гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Протокол № 1 від «25» серпня 2025 року

Голова методичної ради

 (Тетяна ІСАК)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Докорінне реформування системи освіти в Україні передбачає посилення гуманістичної спрямованості дошкільного виховання, його побудову на засадах розвивальної психології, де дитині відводиться активна роль – роль суб'єкта діяльності й спілкування.

Головне завдання курсу «Дитячої психології» – формування в здобувачів освіти такої виховної позиції за якої дитина сприймається як самоцінна й неповторна особистість, здатна до волевиявлення та ініціативи. Провідні завдання вихователя закладу дошкільної освіти, при вирішенні яких необхідні знання з дошкільної психології, полягають у тому, щоб розпізнавати й підтримувати педагогічно значущі прояви активності дитини, спрямовувати їх у належне русло; спиратися на бажання та інтереси малюка при формуванні в нього початкових уявлень про оточуюче, при озброєнні його навичками спілкування й діяльності. Підготовка здобувача освіти до вирішення вищезначених завдань знайшла свою реалізацію через таку побудову змісту кожної теми, де головна увага приділяється проблемі налагодження дорослим спілкування з дошкільником та з дитячим колективом з опорою на ініціативу малят. При розробці програми використовувались матеріали навчально-методичних праць І. М. Біла, Т. О. Піроженка, Н. П. Пихтіна, Т. В. Дуткевич, Н. В. Чуб.

В процесі вивчення предмету «Дитяча психологія» здобувачі освіти повинні:

знати:

- історичні аспекти становлення дитячої психології як науки;
- теорію сучасної дитячої психології та перспективні напрямки її розвитку;
- передумови, джерела і рушійні сили психічного розвитку дитини;
- принципи вивчення психіки дитини;
- класифікацію методів дитячої психології;
- специфіку вивчення психічних особливостей дитини педагогом;
- основні закономірності психічного розвитку у дитинстві;
- особливості розвитку спілкування дорослого і дитини у дошкільному

віці;

- особливості спілкування і спільної діяльності дошкільника з ровесниками;
- психологічні особливості ігрової діяльності в дошкільному віці;
- нормативні показники та активізація сюжетно-рольової гри у дошкільному віці;
- психологічні особливості образотворчої та конструктивної діяльності дитини в дошкільному віці;
- особливості розвитку психічних процесів дошкільника;
- особливості розвитку особистості дитини від народження до 7 років.

вміти:

- забезпечувати в умовах навчально-виховного процесу неперервний та ефективний процес соціалізації індивіда;
- спрямовувати мотиваційну сферу дитини адекватно до завдань навчання та виховання, враховуючи вік та соціальну ситуацію розвитку;
- організовувати навчально-виховний процес, враховуючи вікові особливості сприйняття та засвоєння, провідну діяльність, сензитивні періоди;
- визначати психологічні симптоми криз вікового розвитку та надавати базову психологічну допомогу (рекомендації батькам, рідним, друзям) для їх успішного подолання;
- здійснювати психолого-педагогічний патронаж розвитку пізнавальних здібностей в учнів;
- оперувати та використовувати у власній науково-педагогічній діяльності основні поняття і категорії дитячої психології;
- здійснювати аналіз психічного розвитку дитини за основними критеріями;
- організовувати навчально-виховний процес у відповідності з віковими можливостями та потребами дитини;
- визначати готовність дитини до навчання у школі та можливості засвоєння знань, вироблення умінь та навичок на певному віковому етапі;
- сприяти успішному подоланню криз розвитку та враховувати їх вплив на здатності засвоєння дитиною знань;
- знаходити контакт і спілкуватися з дітьми різного віку, орієнтуючись на їх потреби та оцінку власної особистості;
- працювати з обдарованими дітьми та дітьми, що потребують допомоги у навчанні.

Компетентності:

Інтегральна: здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та

практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях.

Загальні:

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні:

СК1. Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

СК6. Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК13. Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

Результати навчання:

РН3. Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей.

РН11. Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН16. Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

Програма курсу розрахована на 3 кредити/90 годин. З них 36 год. – лекційних, 24 год. – практичних, 30 год. – самостійна робота. Форма контролю – залік (2 семестр).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

I курс, II семестр

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1

Загальні питання дитячої психології

Тема 1. Предмет, завдання і методи дитячої психології

Дитяча психологія як наука про психічний розвиток дитини. Завдання дитячої психології та її зв'язок з іншими науками. Психологічні основи педагогічної діяльності вихователя. Методи дитячої психології.

Основні поняття теми: дитяча психологія, дитинство, закономірність, факт.

Тема 2. Основні закономірності психічного розвитку дитини

Поняття про психічний розвиток дитини та його особливості. Середовище як умова і джерело психічного розвитку дитини. Роль активності й власної діяльності у психічному розвитку дитини. Роль вроджених передумов у психічному розвитку дитини. Провідна роль навчання і виховання. Рушійні сили розвитку. Критерії вікової періодизації. Поняття про вікові та індивідуальні особливості.

Основні поняття теми: психічний розвиток, середовище, спадковість, вроджені передумови, дозрівання нервової системи, провідна діяльність, виховання, навчання, рушійні сили розвитку, соціальна ситуація, новоутворення.

Змістовий модуль 2

Психічний розвиток дитини

Тема 3. Психічний розвиток дитини у фазі новонародженості

Внутрішньоутробний розвиток. Загальна характеристика анатомо-фізіологічних особливостей новонародженого. Типи безумовних рефлексів та їх значення. Виникнення і розвиток умовних рефлексів. Психологічна характеристика новонароджених (протиріччя, соціальна ситуація дитини, відчуття, емоції). Виникнення сприймання і впізнання. Комплекс пожвавлення, індивідуальні відмінності новонароджених.

Основні поняття теми: психологічне злиття з матір'ю, криза, безумовні рефлекси, умовні рефлекси, реактивна поведінка, комплекс пожвавлення.

Педагогічні рекомендації: організація життя дитини, спілкування матері з дитиною.

Тема 4. Особливості психічного розвитку немовляти

«Комплекс пожвавлення» – перша соціальна потреба немовляти в емоційному спілкуванні з дорослими, початок індивідуального життя. Хапання, маніпулювання, наслідування, їх значення для психічного розвитку. Сенсорний

розвиток та розвиток: моторики. Виникнення мислення. Передумови засвоєння мови і виникнення мовлення. Новоутворення дитини першого року життя. Криза першого року життя.

Поради психолога щодо забезпечення позитивних емоціональних контактів дорослого з дитиною і розвитку ділового спілкування.

Основні поняття теми: немовля, індивідуальне життя, хапання, маніпулювання, наслідування, сенсорний розвиток, «феномен госпіталізму».

Тема 5. Характеристика психічного розвитку дітей раннього віку

Соціальна ситуація розвитку дитини: прояви перших елементів самостійності. Прямоходіння – важливе досягнення раннього віку. Розвиток предметної діяльності як провідної. Зародження нових видів діяльності. Розвиток мовлення: пасивне і активне мовлення. Розвиток сприймання як перцептивного акту. Розвиток наочно-дійового мислення. Особливості пам'яті і уваги. Виникнення уяви. Передумови розвитку особистості, засвоєння правил поведінки, її мотиви. Розвиток самосвідомості; образ «Я»; почуття гордості за досягнення. Індивідуальні відмінності дітей раннього віку. Криза трьох років «Я - сам!».

Поради психолога щодо керівництва предметною діяльністю дітей, забезпечення мовного режиму, адекватної оцінки досягнутих результатів дитини, підкріплення позитивних контактів з ровесниками.

Основні поняття теми: предметна діяльність, предметний фетишизм, предметні дії, пасивна і активна мова, ситуативне мовлення, егоцентрична мова, імпульсивність поведінки.

Практичні завдання:

А. Вивчити, які питання задає дитина дорослим протягом денного перебування в дитячому садку, чи може зв'язно розповідати знайому казку.

Б. Зібрати перші малюнки дітей, дати їм аналіз. / Що ти будеш малювати? Що саме намалював? Характерні особливості малюнка.

В. Виконати експеримент з одяганням ляльок різного розміру у відповідну за розміром одягу. Зафіксувати роль мовної допомоги дорослого у виконанні завдання.

Змістовий модуль 3

Психологічна характеристика діяльності дитини в дошкільному віці

Тема 6. Загальна характеристика психічного розвитку дітей дошкільного віку

Протиріччя дошкільного віку як рушійні сили розвитку. Соціальна ситуація розвитку дошкільників. Зріст їх соціальної активності. Становлення і розвиток гри як провідної діяльності в дошкільному віці. Шляхи керівництва нею. Формування продуктивних видів діяльності і їх вплив на психічний розвиток дитини. Формування передумов для навчання дітей.

Основні поняття теми: ігрова діяльність, ігрові дії, продуктивна діяльність, навчіння.

Практичне завдання: спостереження за ігровою діяльністю у різних вікових групах. Складання порівняльних характеристик ігрової діяльності дітей.

Вміння: складати програму спостережень та виконувати її.

Змістовий модуль 4. Розумовий та емоційно-вольовий розвиток дошкільника

Тема 7. Психологічні особливості розумового розвитку дитини дошкільного віку.

Набуття пізнавальною діяльністю умовного характеру. Розвиток уяви як центрального новоутворення. Розвиток образного мислення, оволодіння розумовими діями. Поява децентрації мислення. Розвиток словесно-логічного мислення. Формування допитливості, гнучкості та доказовості мислення.

Сенсорний розвиток дошкільника. Формування у дітей перцептивних дій. Розвиток спостереження. Розвиток пам'яті у дошкільників: розвиток процесів пам'яті, мимовільної та довільної пам'яті, зріст продуктивності пам'яті. Розвиток мовлення. Розвиток уваги мимовільної та довільної. Зростання стійкості уваги. Педагогічне керівництво розумовим розвитком дошкільників.

Основні поняття теми: децентрація мислення, зв'язне мовлення, ремінісценція.

Практичні завдання:

А. Вивчення розвитку мислительних дій та розумових якостей дошкільників.

Вміння:

А. Застосовувати різні види експерименту при вивченні особливостей мислення дитини.

Б. Порівняння продуктивності різних видів пам'яті (мимовільна-довільна, образна-словесна).

Вміння: застосовувати, кількісний аналіз для характеристики видів пам'яті та інтерпретувати одержані дані.

В. Вивчення вікових особливостей сприймання художнього малюнку.

Вміння: визначати тенденції вікового розвитку психічних явищ у дітей дошкільного віку.

Г. Діагностика розвитку розумових здібностей дітей дошкільного віку.

Вміння: застосовувати тести для визначення рівня розумового розвитку дитини.

Тема 8. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника

Збагачення емоційної сфери особистості дошкільника. Виникнення і розвиток вищих почуттів (моральні, естетичні, інтелектуальні). Особливості почуттів дошкільників. Розвиток довільної поведінки як новоутворення дошкільного віку. Розвиток волі і вольових якостей.

Основні поняття теми: моральні почуття, інтелектуальні, естетичні, почуття гумору, культура почуттів, вольові дії, вольові якості.

Розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку: методики, вправи.

Практичні завдання:

А. Вивчення розвитку довільності в спілкуванні дитини з дорослим з застосуванням природного експерименту – гри з правилами (наприклад «Так чи ні, не говорити»).

Вміння: проводити природний експеримент з дітьми різного віку, кількісно та якісно аналізувати одержані дані, робити висновки щодо зміни імпульсивної поведінки на довільну.

Б. Вивчення емоційного ставлення дитини до членів родини /почуття прихильності тощо/.

Вміння: аналізувати дитячий тест-малюнок «Моя родина».

В. Діагностика розвитку емоційного інтелекту.

Вміння: застосовувати тести, вправи для розвитку рівня емоційного інтелекту дитини.

Змістовий модуль 5 **Індивідуальна сфера дошкільника**

Тема 9. Формування особистості дошкільника: практичні стратегії створення безпечного освітнього середовища

Засвоєння етичних норм і правил поведінки. Формування внутрішніх моральних зразків як новоутворення в особистісній сфері дошкільника. Опосередкованість поведінки дошкільника соціальними нормами. Перші прояви негативних форм взаємодії (дражніння, ігнорування, агресія) та їх профілактика. Формування нових соціальних мотивів поведінки, виникнення співвідпорядкування мотивів. Формування образу *Я* у дошкільників і становлення об'єктивної самооцінки. Суб'єктивне переживання дитиною своїх стосунків з дорослими і ровесниками. Статева диференціація в психічному розвитку дітей дошкільного віку. Стосунки між хлопчиками та дівчатками в дошкільному віці. Прояви індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку – темпераменту та характеру – в різних видах діяльності та поведінці, у спілкуванні з ровесником та дорослими.

Індивідуальні особливості самооцінки дошкільників і їхній зв'язок із соціальною поведінкою.

Поради психолога щодо керівництва формуванням особистості дошкільника, забезпечення позитивних зразків для наслідування, застосування переконання для пояснення вимог до моральної поведінки, створення умов вправління з метою формування моральних звичок.

Основні поняття теми: етичні зразки, інтеріоризація, співвідпорядкованість мотивів, емпатія, моральні звички, Я-концепція, дружба, співпраця, повага, справедливість, негативні форми поведінки (дражніння, ігнорування, образа), попередження конфліктів, емпатія.

Практичні завдання:

А. Вивчення деяких особливостей особистості дитини дошкільного віку.

Вміння: проводити бесіду з дитиною, використовуючи прямі й непрямі питання про їх бажання, інтереси, бажане спілкування, моральні уявлення тощо.

Б. Вивчити індивідуальні особливості самооцінки дошкільників, застосовуючи певну методику.

В. Міні-ігри або бесіди для дошкільників, спрямовані на виховання доброзичливого ставлення одне до одного. Наприклад, «Комплімент другові» (діти говорять один одному щось приємне), «Чарівні окуляри» (подивитися на однолітка і назвати його хорошу рису), «Вчимося домовлятися» (рольові ігри з вирішенням спірних ситуацій). Після виконання завдання студенти мають проаналізувати, як подібні справи впливають на розвиток у дітей почуття взаємоповаги та зниження агресивності.

Вміння: порівнювати одержані дані з наслідками дослідження, наведеними у літературі, виявляти індивідуальні особливості розвитку самооцінки дітей, визначати прояви агресивної та толерантної поведінки у дошкільників, вміти помічати передумови булінгу у взаємодії дітей, аналізувати рівень сформованості емпатії та навичок конструктивного вирішення конфліктів.

Тема 10. Формування здібностей у дітей дошкільного віку

Індивідуальні особливості у формуванні здібностей у дошкільників; раннє виявлення здібностей до окремих видів діяльності, обдарованість «вундеркіндів».

Основні поняття теми: здібності, обдарованість, «вундеркінд».

Практичне завдання: застосувати розроблену в літературі діагностичну методику з метою вивчення здібностей дітей до певного виду діяльності.

Вміння: визначати рівень актуального розвитку дитини.

Тема 11. Психологічна готовність дітей до навчання у школі

Психологічний зміст кризи 7 років. Втрачання безпосередності, феномен «гіркої цукерки». Формування у дошкільника внутрішньої позиції школяра, мотиваційна готовність до навчання, інтелектуальна, емоційно-вольова, особистісна готовність.

Основні поняття теми: психологічна готовність до діяльності, «внутрішня позиція», феномен «гіркої цукерки».

Практичні завдання:

А. Перевірити психологічну готовність дошкільника до навчання у школі.

Б. Скласти психолого-педагогічну характеристику на дитину.

Вміння: узагальнювати знання про індивідуальні особливості дитини при складанні на неї психолого-педагогічної характеристики.

3. Рекомендована література

Базова

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. – 137 с.
2. Готовність дитини до школи / упоряд.: Л. Богуславська, С. Гончаренко, Л. Кондратенко / за заг. ред. С. Максименка, О. Главник. – К. : Главник, 2004. – 112 с.
3. Готовність та адаптація дитини до школи / упоряд. О. Главник. – К.: Главник, 2007. – 192 с.
4. Дерев'яно С. П. Психологія емоційного інтелекту: Навчально-методичні рекомендації / С. П. Дерев'яно. – Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. – 80 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія (Теоретичний курс): навчальний посібник / Т. В. Дуткевич. – Київ: КНТ, 2017. – 265 с.
6. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. пос. / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Карабаєва І. Психологам про уяву дошкільників / І. Карабаєва. – К.: Шк. Світ, 2009. – 120 с.
8. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: навч. посіб. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К.: Каравела, 2009. – 448 с.
9. Павелків Р. В. Дитяча психологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – Київ-Рівне, 2006. – 525 с.
10. Пихтіна Н. П. Дитяча психологія : курс лекцій / Н. П. Пихтіна, О. П. Пісоцький. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 169 с.
11. Піроженко Т. О. Психологічний супровід інноваційно-освітніх технологій в дитячому садку: Навчально-методичний посібник / Т. О. Піроженко. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2007. – 48 с.
12. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2004. – 456 с.
13. Психологія дитяча: збірник тестів з курсу для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» / укладач В.В. Іванова. – Мукачево : МДУ, 2017. – 48 с.
14. Чуб Н. В. Довідник для батьків дошкільників. Психологія дитини від А до Я / Н. В. Чуб. – Х.: Веста, 2007. – 160 с.
15. Чуб Н. В. Комплексні тести готовності дитини до школи / Н. В. Чуб. – Х. : Основа, 2007. – 144 с.

Допоміжна

1. Білоус О. В. Вікова психологія [Електронний ресурс]: навч. посіб. / О. В. Білоус. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. – 108 с.
2. Вікова психологія: конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 190 с.
3. Вікова психологія: навч. посібник: рек. МОН України для студ. ВНЗ / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 375 с.
4. Вікова та педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук ін. та. – 3-тє вид., випр. і допов. – Київ : Каравела, 2012. – 399 с.
5. Гільбух Ю. З. Готовність дитини до школи / за ред. С. Максименка, О. Главник. – К.: Главник, 2004.
6. Зінченко Г. П. Психологічні особливості розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку [Текст] / Г. П. Зінченко // Практична психологія та соціальна робота. — Київ, 2014. — № 1 (178). — С. 68-71.
7. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника / О. Л. Кононко. – К., 2000.
8. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : Монографія / В. у. Кузьменко. – К. : НПУ ім. Драгоманова, 2005. – 354 с.
9. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум [Текст]: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К.: Каравела, 2012. – 447 с.
10. Максименко С. Д. Методи дослідження особистості / С. Д. Максименко // Практична психологія і соціальна робота. – 2004. – №7. – С.1-8.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія. Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Академвидав, 2003. – 446 с.
12. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. – 3-тє вид. – К.: Либідь, 2006. – 536 с.
13. Педагогічна та професійна психологія : конспект для студентів денної та заочної форм навчання освітнього ступеня магістр зі спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» освітнього ступеня бакалавр зі спеціальності 6.030102 «Психологія» / Уклад. Богдан Ж.Б., Солодовник Т.О. – Харків : НТУ «ХП», 2016. – 68 с.
14. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. Степанов О.М. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
15. Психологічне дослідження творчих перцептивних процесів на різних вікових рівнях [Текст]: монографія / [авт. кол. В. О. Моляко, І. М. Біла, Н. А. Ваганова та ін.]; за ред. В.О. Моляко. – Київ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 209 с.
16. Ушакова І. М. Вікова психологія: курс лекцій / І. М. Ушакова. – Х.:

НУЦЗУ, 2016. – 123 с.

17. Цимбалюк І. М. Психологія [Текст]: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / І. М. Цимбалюк. – 2-ге вид. випр. і доп. – К.: Професіонал, 2006. – 575 с.

18. Шмаргун В. М. Когнітивно-стильові особливості дітей як прояви своєрідності індивідуального інтелекту [Текст] / В. М. Шмаргун // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 10. – С. 10-21.

Інформаційні ресурси

1. Книжки <https://knigogo.top/zhanri/knigi-po-psixologii/dityacha-psihologiya/>

2. **Harvard Center on the Developing Child**: цей центр працює над розумінням розвитку дитини, особливо з точки зору мозкового розвитку та впливу раннього дитячого досвіду. Сайт: developingchild.harvard.edu

3. **Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning (CSEFEL)**: цей центр зосереджений на соціальному та емоційному навчанні для раннього дитячого розвитку. Сайт: csefel.vanderbilt.edu

4. **The Child Mind Institute**: центр працює над підвищенням усвідомленості про психічне здоров'я дітей та надає ресурси для батьків та педагогів. Сайт: childmind.org

5. **Yale Center for Emotional Intelligence**: центр фокусується на розвитку емоційного інтелекту у дітей та надає матеріали для педагогів та батьків. Сайт: ei.yale.edu

6. **Centre for the Developing Child - University of Melbourne**: центр спеціалізується на дослідженні розвитку дитини, зосереджуючись на соціальних та емоційних аспектах. Сайт: sites.research.unimelb.edu.au/...

7. **Child Trends**: ця неприбуткова організація надає дослідження та аналізи з різних аспектів дитячого розвитку та психології. Сайт: www.childtrends.org

8. **Society for Research in Child Development (SRCD)**: організація сприяє науковим дослідженням з дитячого розвитку та надає різні ресурси. Сайт: www.srcd.org

9. **Child Welfare Information Gateway**: цей ресурс надає інформацію про різні аспекти дитячого благополуччя та психічного здоров'я. Сайт: www.childwelfare.gov

10. **Zero to Three**: цей ресурс спеціалізується на розвитку дітей від народження до трьох років. Він надає інформацію для батьків і фахівців щодо розвитку, виховання та підтримки дитини. Сайт: www.zerotothree.org

11. **Child Mind Institute**: цей ресурс надає інформацію про психічне здоров'я дітей та підлітків, а також надає поради для батьків та педагогів. Сайт: childmind.org

12. **HealthyChildren.org**: створений Американською академією педіатрії, цей ресурс надає інформацію про здоров'я, розвиток та виховання дітей від народження до підліткового віку. Сайт: www.healthychildren.org

13. **The Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning (CSEFEL):** центр надає ресурси для раннього дитячого розвитку, зосереджуючись на соціальному та емоційному навчанні дітей. Сайт: csefel.vanderbilt.edu

14. **Child Development Institute:** цей ресурс містить інформацію про розвиток дітей, включаючи фізичний, когнітивний та емоційний розвиток. Сайт: childdevelopmentinfo.com

15. **National Association for the Education of Young Children (NAEYC):** організація надає ресурси для педагогів і батьків з питань раннього дитячого навчання та розвитку. Сайт: www.naeyc.org

16. **Parenting Science:** цей ресурс базується на наукових дослідженнях і надає інформацію про розвиток та виховання дітей, включаючи поради для батьків. Сайт: www.parentingscience.com

17. **Child Psychology Research Blog:** цей блог надає огляди наукових досліджень з дитячої психології та виховання. Сайт: childpsychologyresearch.blogspot.com

18. **Center for Parenting Education:** ресурс надає статті, відео та інші матеріали для батьків та педагогів з питань виховання дітей. Сайт: centerforparentingeducation.org

19. **The Child Trauma Academy:** освітній ресурс, спеціалізований на дитячому травматичному стресі та його впливі на розвиток. Сайт: childtrauma.org

4. Засоби діагностики успішності навчання: індивідуальне і фронтальне опитування; оцінювання письмових завдань; дидактичне тестування; перевірка групових творчих завдань; виступи на різних видах заняття, контроль засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опарювання здобувачем фахової передвищої освіти.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: диференційований залік.